

noordwest overijssel
 landschapsbeeld:
 kleinschalig cultuurlandschap op het Hoge land van Vollenhove
 kenmerkende soorten:
 knoflookpad
 inrichtingsmaatregelen:
 graven van poelen en herstel houtsingels

vecht-regge
 landschapsbeeld:
 levend rivier en beekstelsysteem
 kenmerkende soorten:
 ijsvogel, heideanjer
 inrichtingsmaatregelen:
 herstel rivierdynamiek, herstel oorspronkelijke relief

noordoost twente
 landschapsbeeld:
 kleinschalig landschap met bronnen en beken
 kenmerkende soorten:
 boomkikker, bosbeekjuffer
 inrichtingsmaatregelen:
 verwijderen voedselrijke bovenlaag, herstel bronnen

salland
 eindbeeld:
 open weidevogelgebied met bloemrijke graslanden
 kenmerkende soorten:
 grutto, gele kwikstaart
 inrichtingsmaatregelen:
 verhogen waterpeil en maken plasdras situaties

zuid twente
 eindbeeld:
 heide/hogveenlandschap
 kenmerkende soorten:
 gentiaanblauwtje, geelgors
 inrichtingsmaatregelen:
 verwijderen voedselrijke bovenlaag, omvormen bos naar heide

Natuur in Overijssel

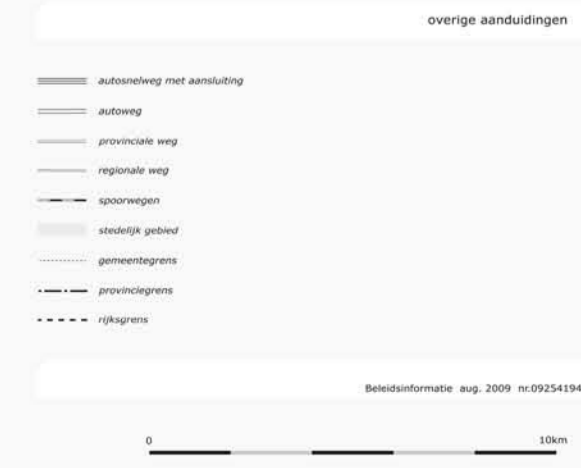
samenhang EHS en Natura 2000

- Natura 2000 gebieden
- 1 Aamvesen
  - 2 Achter de Voort, Agerbroek en Voltherbroek
  - 3 Bergvennen en Breckienkamps Veld
  - 4 Boddenbroek
  - 5 Boetelerveld
  - 6 Borkveld
  - 7 Ruuserzand en Haaksbergerven
  - 8 Dinkelland
  - 9 Engbertslakvenen
  - 10 Kittenmeer en Vossenmeer
  - 11 Landgoederen Oldenzaal
  - 12 Lemselermaten
  - 13 Lonnekermeer
  - 14 Olde Maten en Veerslootlanden
  - 15 Sallandse Heuvelrug
  - 16 Springendal en Dal van de Moabeek
  - 17 Uiterwaarden IJssel
  - 18 Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht
  - 19 Vecht- en Beneden Regge-gebied
  - 20 Veluwevanden
  - 21 Weerribben
  - 22 Wieden
  - 23 Wierdense Veld
  - 24 Witte Veen
  - 25 Zwarte Meer

Verbetering van ruimtelijke kwaliteit bij particulier natuurbeheer

Fotografie: Bertus Webbink, Mark Zekhus, Ronald Messeraker, Willem Miedema, Arco Lassche, Robert Pater, Obe Brandsma en Theo de Kogel

Verbetering van ruimtelijke kwaliteit bij particulier natuurbeheer

Verbetering ruimtelijke kwaliteit
In Overijssel vormen particulieren vaak landbouwgrond om tot natuurgebied binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). AtelierOverijssel wil de ruimtelijke kwaliteit van deze particuliere natuurontwikkeling een impuls geven. Daarom is het pilotproject Boekelerbeek gestart. Deze pilot heeft een aantal concrete adviezen opgeleverd voor particulieren, adviesbureaus en provincie. Op deze poster leest u de belangrijkste adviezen om samen de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren.

Pilot Boekelerbeek

Langs de Boekelerbeek in Zuid-Twente is dit jaar een aanvraag gedaan voor nieuwe particuliere natuur. AtelierOverijssel heeft een pilot uitgevoerd om na te gaan hoe de ruimtelijke kwaliteit hier vergroot kon worden. Bij de pilot waren onder meer overheden, terreinbeheerders en grondeigenaars betrokken. De pilot heeft geleid tot enkele concrete aanbevelingen voor meer ruimtelijke kwaliteit bij particulier natuurbeheer.

Groei particulier natuurbeheer

Provincie Overijssel wil in totaal 7246 hectare particulier natuurbeheer realiseren in de EHS. Tot 1 januari 2008 was al 878 hectare gerealiseerd. In 2009 is 288 hectare aangevraagd. Dit is de grootste oppervlakte van alle provincies. De totaal gerealiseerde oppervlakte particulier natuurbeheer eind 2009 komt hiermee op 1166 hectare.

Voor particulieren en adviesbureaus:

AtelierOverijssel heeft een aantal concrete adviezen geformuleerd voor particuliere eigenaren en adviesbureaus. Deze zijn:

- **Betrek de juiste expertise**
Een goed plan houdt rekening met veel gebiedskenmerken, zoals bodem, (grond)water, historie, gebiedsdynamiek, nabijheid van natuur etc.
- **Ontwerp met oog voor de context van het plangebied.**
Dit kan door een tien keer zo groot gebied in ogenschouw te nemen. Sluit met het planconcept aan op bestaande en cultuurhistorische landschapsstructuren.
- **Gebruik de omgevingsvisie** voor het benoemen van gebiedskenmerken, beheerstypen, het gewenste natuurbeeld.
- **Betrek altijd een landschapontwerper** of landschapsarchitect.

Wat is ruimtelijke kwaliteit van natuur?

Ruimtelijke kwaliteit van natuur is: een goede ecologische kwaliteit op de juiste plek in een leesbaar en beleefbaar landschap. Het schuilt in de doelmatigheid, duurzaamheid en schoonheid van onze omgeving, dus ook in de beleving daarvan. Ruimtelijke kwaliteit gaat verder dan mooi of lelijk.

Maatwerk

Ruimtelijke kwaliteit vraagt altijd maatwerk. De juiste samenhang tussen ecologische, landschappelijke, ruimtelijke en culturele kernwaarden. Bij het ontwerpen aan natuur en water, moet op een vanzelfsprekende manier worden aangesloten bij cultuurhistorische en bestaande landschapsstructuren. Daarnaast kan een sterke landschapsbeleving worden bereikt met bijvoorbeeld mooie zichtlijnen, wandelroutes, opgaande beplanting of juist korte vegetatie.

Natuurbeelden

De ruimtelijke kwaliteit van natuur is gekoppeld aan natuurbeelden. Oernatuur ziet er anders uit dan arcadische natuur of gecultiveerde natuur. De landschappelijke beelden verschillen. Vaak is er verwarring over natuurbeelden. Het AtelierOverijssel adviseert daarom goede referentiebeelden en voorbeelden te gebruiken. Zo kan per situatie worden beoordeeld welk type natuur en natuurbeeld passend en haalbaar is. Dat biedt ruimte aan een rijkdom aan natuurlandschappen binnen de ecologische hoofdstructuur.

Samenhang

Samenhang is een belangrijk onderdeel van ruimtelijke kwaliteit. Die samenhang wordt geboden met de EHS. Hierdoor ontstaat er een grotere variatie in leefgebieden, kunnen soorten migreren, ontstaat evenwicht, en krijgen natuurlijke processen van successie de ruimte. Robuustheid, variatie, flexibiliteit en ruimte voor natuurlijke processen, dat zijn de belangrijke indicatoren voor natuur met kwaliteit.

Voor de provincie:

Ook voor de Provincie Overijssel en partners heeft AtelierOverijssel adviezen uitgebracht. Bijvoorbeeld het instellen van één loket voor de aanvragen, een goede begeleiding van de particuliere initiatiefnemer, en het opnemen van een goede landschapsanalyse in het inrichtingsadvies. Deze adviezen hebben geleid tot een aantal veranderingen in de werkwijze bij de provincie.

Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls

De provincie stelt vanaf 2010 de subsidieregeling Kwaliteitsimpuls open. Deze regeling biedt een subsidie aan particuliere grondeigenaars om een stuk natuur te ontwikkelen binnen de EHS. De provincie heeft de regeling Kwaliteitsimpuls zo vastgesteld dat hierin ook eisen worden gesteld aan ruimtelijke kwaliteit en samenhang met andere beleidsdoelen. De uitwerking hiervan gebeurt via het inrichtingsadvies.

Voorkantsturing via een inrichtingsadvies

De provincie biedt particulieren in 2010 een gratis inrichtingsadvies aan. In dit inrichtingsadvies wordt rekening gehouden met de ruimtelijke kwaliteit van het gebied. Dit advies wordt gemaakt in nauw overleg met de eigenaar. Hierdoor vermindert de administratieve last voor de particuliere eigenaar en voor de adviesbureaus die functiewijziging aanvragen namens de eigenaar.

Werkwijze inrichtingsadvies:

- De particuliere eigenaar of het adviesbureau dient een verzoek in bij DLG voor het opstellen van een inrichtingsadvies.
- DLG werkt het advies uit.

- De eigenaar of het adviesbureau werkt het advies uit tot een complete inrichtingsaanvraag en dient die in bij Dienst Regelingen (DR).
- DR vraagt DLG om het plan te beoordelen.
- DR beschikt (door aan de voorkant te sturen, kan DR de aanvraag snel beschikken).

Het inrichtingsadvies van DLG bevat een beschrijving van:

- de actuele (uitgangssituatie) Ondergrond, hoogteligging en reliëf, hydrologie, bodem, flora en fauna, landschap en cultuurhistorie, nutriëntenhuishouding en ruimtelijke kwaliteit.
- de gewenste situatie De natuurdoelen in het natuurbeheerplan, de a-biotische potenties voor de beheertypen, de samenhang met de waterdoelen voor dit gebied (beekherstel/retentie) en de ruimtelijke en landschappelijke kwaliteit.
- de inrichtings- en beheermaatregelen en een kaart

- Bij het opstellen van het inrichtingsadvies betreft DLG altijd de eigenaar en/of het adviesbureau en - afhankelijk van de aanvraag - de volgende partijen:
- de natuurbeherende organisatie, als het aangevraagde terrein op de gegadigdenkaart staat als aankoopgebied van de betreffende organisatie of daaraan grenst;
  - het waterschap als er sprake is van waterdoelen;
  - andere partijen indien nodig, afhankelijk van de situatie (gemeente, aangrenzende eigenaren).

Duidelijke kaders van de provincie

Het natuurbeheerplan biedt nu onvoldoende kaders om de inrichtingsadviezen goed te kunnen beoordelen. De provincie past dit aan in de eerstvolgende herziening van het natuurbeheerplan. Per deelgebied wordt een duidelijker visie op hoofdlijnen gegeven. Deze streefbeeld worden in voorlichtingsmateriaal ook duidelijker verbeeld.

Kwaliteitsbewaking en evaluatie

Medio 2010 evalueert de provincie de aangepaste werkwijze. De resultaten worden gebruikt om de werkwijze per 2011 zo nodig nog verder te verbeteren.

AtelierOverijssel

AtelierOverijssel is een onafhankelijke werkplaats waar op diverse manieren wordt gewerkt aan ruimtelijke kwaliteit in Overijssel: onderzoekend, agenderend en adviserend. Door de interactieve werkwijze heeft het atelier de functie van leerwerkplaats waar verschillende vakdisciplines elkaar ontmoeten en samenwerken. AtelierOverijssel is van Het Oversticht, Kunst & Cultuur Overijssel, Dienst Landelijk Gebied, Landschap Overijssel, Architectuurcentrum Twente, De Waterschappen en Provincie Overijssel.